

Ημέρα Μνήμης Μικρασιατικής Καταστροφής

14 Σεπτεμβρίου

Ο όρος Μικρασιατική Καταστροφή είναι όρος που έχει υιοθετηθεί από την ελληνική ιστοριογραφία για να περιγράψει τα αποτελέσματα της Μικρασιατικής Εκστρατείας στην Ελλάδα και στον ελληνισμό γενικότερα. Με αποτελέσματα 1.5 εκατομμύριο πρόσφυγες, χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες και πλήθος κόσμου να χάνει τα πάντα από τη μια στιγμή στην άλλη. Στη Σμύρνη, εμπορική πύλη για ολόκληρη την Ανατολή, δραστηριοποιούνταν πολλές ελληνικές επιχειρήσεις (εμπορικοί οίκοι, ναυτιλιακές εταιρείες, τράπεζες). Παράλληλα, λειτουργούσαν πολλά ελληνικά σχολεία (Ευαγγελική Σχολή, Κεντρικό Παρθεναγωγείο, Ομήρειο) και πολιτιστικοί σύλλογοι, ενώ υπήρχαν και αρκετά τυπογραφεία όπου εκδίδονταν ελληνικά βιβλία και εφημερίδες.

Οι Έλληνες του Πόντου ζούσαν οργανωμένοι σε ακμάζουσες ελληνορθόδοξες κοινότητες. Ασχολούνταν κυρίως με την αγροτική οικονομία και το εμπόριο. Μεγάλα εμπορικά κέντρα ήταν η Τραπεζούντα, η Κερασούντα και η Σαμψούντα. Το ονομαστό «Φροντιστήριον» της Τραπεζούντας, που είχε ιδρυθεί στα τέλη του 17ου αιώνα, υπήρξε το κέντρο της ελληνικής παιδείας στην περιοχή. Όμως στο πλαίσιο των συμφωνιών με το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, το 1919, ο Ελ. Βενιζέλος διασφάλισε από τους συμμάχους εντολή για αποστολή ελληνικού στρατού στη Σμύρνη. Μετά τις πρώτες επιτυχίες του ελληνικού στρατού και την προέλασή του στην οθωμανική ενδοχώρα, τον Αύγουστο του 1922 ο κεμαλικός στρατός, αφού αναδιοργανώθηκε εξαπέλυσε γενική επίθεση που διέσπασε το ελληνικό μέτωπο και σήμανε την υποχώρηση. Σε διάστημα μόλις 20 ημερών ο ελληνικός στρατός αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το μικρασιατικό έδαφος.

Ως αποτέλεσμα όπως περιγράφει ο Κοσμάς Πολίτης: «Λοιπόν ούλος αυτός ο κόσμος στοιβαγμένος στο μουράγιο και πάνω σε μαούνες. Άντρες, γέροι, γριές και γυναικόπαιδα, που είχανε παρατήσει τα καλά τους, και ξεμείνανε στο δρόμο, και τώρα εκεί μεροβραδιάζονταν εκεί πλαγιάζανε, άλλος μ' ένα χράμι που έφερε μαζί του, άλλος μ' ένα πάπλωμα ή με μια μπατανία. Χείλια τρεμοσαλεύανε από το παραμιλητό. Μάτια γουρλωμένα που αγναντεύανε τη Δευτέρα Παρουσία, τη συντέλεια του κόσμου [...] Μέρα, χαρά Θεού. Τέλη Αυγούστου, αρχές Σεπτέμβρη με το καινούριο [...]» Στις 13 Αυγούστου εκδηλώθηκε η τελική τουρκική επίθεση. Λίγο μετά η ελληνική άμυνα κατέρρευσε και άρχισε η υποχώρηση. Στις 27 Αυγούστου οι κεμαλικοί μπήκαν στη Σμύρνη. Η πόλη παραδόθηκε στις φλόγες, οι Έλληνες και οι Αρμένιοι κάτοικοί της στη σφαγή. Η ήττα του ελληνικού στρατού σήμανε και το τέλος του μικρασιατικού ελληνισμού. Όσοι Έλληνες σώθηκαν πήραν τον δρόμο για την προσφυγιά. Σε κρίσιμες στιγμές εθνικής δοκιμασίας, όπως και η σημερινή, η ιστορική μνήμη είναι πολύτιμη: για να διδασκόμαστε από τα λάθη του παρελθόντος και ενωμένοι να παίρνουμε σοφές αποφάσεις για το παρόν και το μέλλον της πατρίδας μας. Επίσης, σε μια εποχή όπου η προσφυγιά έγινε μάστιγα, οφείλουμε όλοι αφενός να ευαισθητοποιηθούμε όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των προσφύγων και αφετέρου να αγωνιστούμε για την επικράτηση της ειρήνης σε όλο τον κόσμο.

Κωνσταντίνα Παπακυπριανού, Φιλόλογος